

To světlo ve tmě svítí

Převod materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
18

Téma

Ježíš je s námi jako světlo, které tma nepohltí

Cíl

- S nejmladšími dětmi si připomenout a prožít, že světlo je silnější než tma; spojit symbol světla s Ježíšem.
- Děti seznámit s biblickým textem Prologu a skrze vlastní uvažování jej spojit se svou zkušeností; ukázat dětem okolnosti vzniku Janova evangelia.
- Kreativně s dětmi pracovat s Prologem Janova evangelia.

Pro učitele

Biblický text: J 1,1–18

Výkladové poznámky

Janovo evangelium vznikalo pro sbory, které se potýkaly s vyloučením ze synagogy, z židovství, a zároveň byli již vystaveni pronásledování ze strany státu, byli trpěnou menšinou. To oťásalo jejich vírou, proto autor evangelia chce známý Ježíš v příběhu znovu převyprávět tak, aby víru svých bratří a sester podepřel a znovu vystavěl. Je znovu a znovu potřeba vykládat, **co pro nás Kristus znamená**. (Janovo evangelium prošlo několika redakcemi, i to ukazuje na snahu vždy znovu aktualizovat a zpřítomnit Kristův význam pro současnou situaci.)

Janovo evangelium nabízí mnoho obrazů a symbolů, mnoho možností, jak se v různých životních situacích a osobním nastavení vztahovat ke Kristu.

V Janově evangeliu je Kristus skutečně hlavní postavou — u ostatních postav je vždy podstatný jejich vztah ke Kristu.

Kdo je tedy podle Jana Ježíš Kristus? Ježíš je Otcův zástupce, jeho **velvyslanec**. Slovo velvyslanec se v biblickém textu neobjeví, přesto ho považujeme za dobrý klíč k pochopení. Velvyslanec zastupuje a prezentuje v plnosti toho, kdo ho poslal. Kristus je viditelný obraz neviditelného Boha (Kol 1,15) — hlásá Otcova slova, činí Otcovy skutky, plní Otcovu vůli. Nechce být nic jiného než Otcova ruka a hlas. Proto je podle Jana Ježíš skutečně roven Bohu, jako jeho velvyslanec se s ním zcela ztotožňuje, proto také může od lidí žádat, aby ho ctili (tedy Otce, který ho poslal). Ježíš „je přítomnost toho, jenž je Neuchopitelný. Je současně člověk z masa a krve, tudíž odlišný od Boha, a přece je současně i jeho dokonalým výrazem pro všechny lidi.“ (J. Zumstein). Jan Kristus velvyslancem není — ten je heraldem, vyvoláváním upozorujícím na přítomnost velvyslance Božího.

Služba velvyslance se skládala ze tří etap — velvyslanec přijal pověření, potom plnil svůj úkol, a nakonec se vrátil ke králi, který jej vyslal. Když budeme mít v mysli stále obraz velvyslance, můžeme lépe pochopit

slova Janova evangelia, která se nám mohou zdát obtížná.

- Kristus, který je od počátku u Boha (v l?n? / náruží Otcov? J 1,18) a vše je tvořeno skrze něj (J 1,2–3) a jako velvyslanec je se svým králem zcela zajedno, přijímá pověření jít do světa mezi lidi (Slovo se stalo tělem), přinést jim Boží světlo, pravdu, život.
- Plnil svůj úkol slovy a znameními — Slova „já jsem“ nejsou pyšnou sebe prezentací, ale vyjádření Boha. Zázraky nejsou porušení přírodních zákonů, ale zjevení Boží slávy a záměru.
- Vrátil se k Otci — to je kříž a vzkříšení. Evangelista Jan totiž nemluví o kříži jako o ponížení, ale jako o triumfálním návratu a dokonání, přes veškeré nepřijetí.

Prolog Janova evangelia to ukazuje v básnické podobě. Autor použil známý hymnus, píseň, která se zřejmě zpívala při bohoslužbách — tím zdůraznil **společnou víru**. Vyplývá z toho, že se obrací k lidem, kteří jsou již křesťané.

Na začátku ho zmiňuje proto, že je to **klíč** k tomu, co bude v dalších kapitolách vyprávět. Představuje Ježíše Krista jako velvyslance a Syna Božího, který je s Bohem za jedno a nám o něm svědčí. (Viz J 1,18 — Boha nikdo nikdy neviděl; jednorozený Syn, který je v náruží Otcov?, nám o něm řekl.)

Prolog se soustředí na vtělené Slovo, Kristus je nositelem světla, pravdy a života pro všechny lidi. To je **komprimovaný obsah** Janova evangelia.

„Na počátku bylo Slovo“ — Pro se o Kristu mluví jako o Slovu? Ze starého Zákona víme, že se Bůh slovem projevuje — tvoří slovem („na počátku... i řekl Bůh...“ Gn 1), mluví k praotcům, skrze proroky. Ježíšovy promluvy v Janově evangeliu mají velký význam; když Ježíš říká „Já jsem“, víme, že je třeba naslouchat zprávě nejvyšší důležitosti a významu. Totiž, že pravda, která je tu od věků, smysl světa, se konkrétně a definitivně ukazuje v Ježíši Kristu. Bůh se v Kristu „vyslovil“.

„V něm byl život“ — Ježíš Kristus je pramenem života, jeho smyslem. Je odpovědí na životní otázky: vodou tisíců žíze, chlebem zahánějícím hlad, vínem dávajícím radost, světlem osvčujícím temnoty. Proto také v následujících úlohách zaznamenáte spojení „Slovo (tzn. Ježíš Kristus) se stalo... domovem, vodou, chlebem, pastýřem...“ Janovo evangelium nabízí téměř mnoho možností, jak Krista přijmout.

„Život byl světlo lidí“ — Světlo je dalším obrazem pro působení a život Ježíše Krista. On je tím, díky komu můžeme vidět svět „ve správném světle“. Přestože v temnotě všichni světlo vidí, ne každý ho přijímá — Ježíš za svého pozemského života nebyl přijat všemi, posluchači Janova evangelia mají tuto zkušenost dotírající temnoty také za sebou. Jsou však ujištěováni, že světlo nemůže být temnotou pohlceno, stejně tak ti, kdo přijali Ježíše Krista — skrze něj jsou také oni Božími dětmi.

Úskalí

Vybraný text je báseň, přibíh obsahuje skrytý a zhuštěný.

Zároveň je text velmi obsáhlý — není možno probrat všechny jeho obrazy. Soustředili jsme se na téma světla (je to pro děti srozumitelný symbol, také i vzhledem k probíhajícímu vánočnímu období) nebo pracujeme s vlastním textem, aby se s ním děti potkaly v jeho básnickém celku. Pokud by vám to nevyhovovalo, je možno také pracovat s tématem Božího velvyslance (viz poznámky pro učitelské a profesorské).

Odkazy

Zumstein, Jean: *Slovo v setmělém světě*. Třebenice: Mlýn, 1995

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Předškoláci

(Lze použít v bohoslužbách pro všechny, kde po této interakci s dětmi následuje kázání pro dospělé.)

Na stole před dětmi můžete na zátku položit kus černé látky: Co to je? Co vám to připomíná? Jaká je to barva? Co má ještě černou barvu?

Mně tahle černá látka připomíná tmu. Kdy je tma? Zažili jste někdy pořádnou tmu? Bojíte se ve tmě? Co pomáhá proti strachu ve tmě?

Pokud děti nebudou vyprávět vlastní příběh, můžete vyprávět nějaký svůj vlastní zážitek nebo použít následující krátký příběh.

Byl pošmourný zimní den. Julie, Jakub a Vojta byli s maminkou na procházce. Jenže byla dost zima a maminka si vzpomněla, že v rádiu hlásili, že bude hodně foukat a snít. Obešli park a vrátili se domů.

Sotva zavěsili dveře, rozfouelo se a začalo snít. Byla taková tma, že museli rozsvítit v kuchyni, i když bylo ještě odpoledne. Jenže po chvíli blik, a světlo zhaslo. Vojta se rozbrečel. Tma byla i na ulici a v protějším domě, vypadl proud. Tma byla všude. Maminka rychle našla ve skříni svíčku: „Neboj, rozsvítíme svíčku!“ Za chvíli už na stole na talířku hořela veselým plamenem malá tlustá svíčka. Tmu v kuchyni úplně zahnala a Vojta na mamčin klín přestal brečet. „Jé, mami,“ vzpomněl si Jakub, „to je přece svíčka z adventního nce, tuhle jsme zapálili jako poslední, a tak neshořela celá.“ „Světlo je vždycky silnější než tma,“ řekla najednou Julie a ani nevěděla, jak na to přišla. Malý plamínek zahnal tmu i strach.

Můžete se děti ptát: Je světlo silnější než tma? Zažili jste to někdy? Zažili jste někdy, jak světlo přemůže tmu?

Rozsvíte velkou svíci a postavte ji doprostřed stolu.

O Vánocích jsme si připomínali a vyprávěli, jak se narodil Ježíš. (Dnes, 6. ledna, slavíme svátek, který připomíná, jak k narozenému Ježíši přišli mudrci.) V Bibli se píše, že Ježíš je světlem pro všechny lidi. Je stále s námi. Aby se nikdo nemusel bát. Abychom nebloudili ve tmě a ve strachu. Abychom zahnali všechny bubáky. Abychom na sebe navzájem viděli. *Můžete navázat na to, co děti vyprávěly.*

Proto zde (nebo také v kostele) máme rozsvícenou svíčku, proto o Vánocích zapalujeme svíčky na stromku, abychom si připomínali: Ježíš je světlo pro každého člověka, nemusíme se bát tmy, ani ničeho, co je černé jako tma. I my k Ježíši patříme, proto si rozsvítíme každý svou svíčku.

Pokud je to možné, rozdejte dětem dortové nebo vánoční svíčky. Vysvětlete jim, jak si od velké svíčky postupně a opatrně připálí svoji svíčku, kterou mohou hned zapíchnout do mísy s pískem — děti si vyzkouší připálení svíčky, zároveň je to poměrně bezpečné.

Na závěr, nebo pokud někdo sfoukne druhému svíčku nebo zhasnou, můžeme říct: Naše svíčky zhasnou nebo dohoří, Ježíš je světlem ale víc než světlo svíčky, víc než světlo žárovky, vlastně je víc než jakékoliv světlo. S Ježíšem se nemusíme bát. Jsme Boží děti. Když věříme, nebudeme chodit ve tmě. Ježíš světlo bude pořád s námi.

Pomůcky: černá látka, velká svíce, sirky, dortová svíčka pro každé dítě, hlubší skleněná či porcelánová mísa s pískem.

Další možnosti: Zazpívejte společně vánoční píseň, nebo další písně (viz *Písně*). Pusťte nebo zazpívejte dětem píseň od Hradištanu *Pozdraveno budiž světlo* ([noty](#), [melodie](#)).

Mladší školní děti

Varianta a) s uvedením do Janova evangelia a vloženým vlastním uvažováním dětí nad textem; použití vizuálního znázornění.

Minulý rok jsme si povídali příběhy z různých evangelií — pamatujete si, jak se jmenovali ti evangelisté? Marek, Matouš, Lukáš — ten měl evangelium a jeho pokračování Skutky. Dnes budeme pokračovat evangeliem, které napsal Jan. *Výklad můžete doprovázet jednoduchým kreslením.*

A já vám povím něco o Janovi a o jeho sboru. *Začněte vprostřed papíru kreslit schematicky postavíčky.*

Nebyl to nijak obrovský sbor. A byl to sbor v obtížích. *Nakreslete kolem postavíček kruh.*

Kdysi chodili do synagogy (*vedle kreslete domeček s šesticípou hvězdou*), byli převodem židé, ale když uvěříli v Ježíše, jejich bratři je ze synagogy vyhnali. A teď k nim byli dokonce i jinak nepřátelští (můžete připomenout, že se tento konflikt probíral minulých setkáních, viz Skutky). *Mezi synagogu a sbor namárejte černou tmu.*

Jenže to nebylo všechno. Císař v hlavním městě Řím (*na druhou stranu kreslete korunu nebo vavřínový věnec*) se rozhodl, že lidé, kteří neuctívají římské bohy, jsou nebezpeční. Křesťané věřili v jednoho Boha a jeho Syna Ježíše a římským bohům ani císaři se neklaněli. Tak začal císař pronásledovat i křesťany. *Mezi císařskou korunu a sbor namárejte tmu.*

Všechny tyto starosti začaly Janův sbor obklopotvat jako tma a dotírat na něj.

Ta tma a beznaděj dokonce začala prostupovat do sboru. Namárejte tmu i dovnitř kruhu.

Některí lidé byli úplně bez naděje a v depresi. Namárejte přes některé postavíčky.

Jan se začal svých bratřích a sester ptát: Copak neznáte příběhy o Pánu Ježíši? A oni mu je odříkali, o tom, jak tenkrát umřel a byl vzkříšen, jak se tenkrát narodil, a jak tenkrát uzdravoval lidi. Ale stejně byli pořád stejně smutní a plni strachu.

Jan si uvědomil: Lidé ty příběhy potěbují slyšet ještě jinak. Napíšu je tak, aby věděli, že Ježíš s nimi chce být a je i dneska. Když mají radost, i když mají strach. Napíšu o spoustě lidí, kteří se s Ježíšem setkali a on nějak proměnil jejich život. A napíšu to tak, aby každý pochopil, že když mluví Ježíš, je to jako bychom poslouchali slova od samotného Boha. A že i dnes může Ježíš v našem životě, ve kterém je někdy tma, také působit.

A hned přemýšlel, jak začne. Jestli jako Marek Ježíšovým křtem, nebo jako Matouš Ježíšovým narozením, nebo jako Lukáš Janem Křtitelem. Ale nakonec se rozhodl jinak. Začne písní, kterou zpívají v kostele. Protože písníčky se dobře pamatují a člověk si je může zazpívat, kde a kdy chce. Dopsal pár slok, byla z toho dlouhá a krásná báseň. Já vám ji tady kousek přečtu. Jste připraveni slyšet tu důležitou zprávu od evangelisty Jana? *Počkejte, až jsou děti soustředěné a připravené, svým klidným a důstojným projevem můžete jejich soustředění podpořit. Podle schopnosti se soustředíte přečíst celý výbor nebo jen prvních pět veršů. Můžete také mít jednotlivé verše napsané na papírech a děti je pokládat před sebe, aby je děti viděly.*

(1–5)

Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

To bylo na počátku u Boha.

Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest.

V něm byl život a život byl světlo lidí.

To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltíla.

...

(9–14)

Bylo tu pravé světlo, které osvícuje každého člověka; to přicházelo do světa.

Na svět byl, svět skrze ně povstal, ale svět ho nepoznal.

Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali.

Těm pak, kteří ho přijali a věřili v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi.

Ti se nenarodili, jen jako se rodí lidé, jako děti pozemských otců, nýbrž se narodili z Boha.

A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi.

Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy.

Pokud máte vety na papírech před sebou, můžete se na ně ještě chvíli dívat. Vybídněte děti, aby si vybraly vetu, která se jim líbí nebo jim něco připomíná — něco z biblických příběhů nebo jejich života. Nechte je mluvit. Umožněte jim, aby k textu zaujaly vlastní postoj, nejlépe si ho dokázaly přivlastnit, když se spojí s jejich vlastními zkušenostmi.

V Janově kostele se to všem moc líbilo, nové sloky připsali do zpěvníků a začali je zpívat a zpívali si ji i doma, když jim bylo smutno a potřebovali si připomenout, že nejsou na světě sami.

I když si už na Pána Ježíše nemohou sáhnout, je s nimi Ježíš jako světlo, které tma nepohltí. *(Rozsvižte svíčku, nebo do vašeho černobílého obrazu vložte velký barevný obrázek svíčky.)*

I když Pána Ježíše, a všechno co říkal a dělal, nepřijali všichni jejich bratři ze synagogy, i tak je s nimi Ježíš jako světlo, které tma nepohltí.

I když je pronásleduje císař a jeho vojáci, tak je s nimi Ježíš jako světlo, které tma nepohltí.

I když mají někdy strach, že je jich málo, připadají si sami, je s nimi Ježíš jako světlo, které tma nepohltí. To jim dodávalo sílu.

Rozdejte dětem papíry s vetou: I když..., je se mnou Ježíš jako světlo, které tma nepohltí. Do prázdného prostoru děti mohou dopisovat to, co trápí je.

Ukažte dětem, kde v Bibli tento text je a jak ho najdou.

Varianta b) více jako volná práce dětí. V místnosti, kde se scházíte, jsou předem nachystané vety z Janova prologu (zvažte počet vet) nebo je po úvodu/písni rozložíte na stůl. Děti si je vetou, uvažují nad nimi. Ze začátku do toho nevstupujete, jen hlídáte, aby mluvil vždy jen jeden. Můžete se ptát otevřenými otázkami např.: Co to asi znamená? Připomíná vám ten text něco? Kdo si takovou píseň asi zpívá a v jaké situaci? Líbí se vám nějaká část? Která část je pro vás jako dělaná?

Teprve na konci můžete říct, že je to začátek Janova evangelia, shrnout historické pozadí vzniku evangelia (viz varianta a). Je možné, že vlastní zkušenosti dětí se protnou se zkušeností janovského společenství — strach, nepřátelství, nepřijetí i přijetí.

Ukažte dětem, kde v Bibli tento text je a jak ho najdou.

Naučte se píseň [Do stínu dně](#).

Pomůcky: Papír, černá fixa, svíčka a sirky nebo obrázek svíčky. Vety Prologu, každá na zvláštním papíru. Pro děti veta na doplnění, tužky.

Starší školní děti

Vyzkoušejte kreativní zpracování tohoto oddílu:

a) Na velký papír napište: SVĚTLO a TMA. Nechte všechny děti psát k oběma termínům asociace, všechno, co je k tomu napadá, v tichu. Může se zapojit i dospělý. Děti na to, co píšou, mohou vzájemně reagovat dalším psaním. Pak dejte dětem malé nalepovací papírky nebo puntíky samolepky (např. tři pro každého), aby je každý nalepil na místa (k napsaným asociacím), kde je podle nich Ježíš: „Ježíš přišel do světa, to jsme slavili o Vánocích, nalepte své puntíky kamkoliv na obraz, kde si myslíte, že Ježíš ve světě je, kde přebývá, kde je potřebová.“ Mluvte o tom, proč si vybrali zrovna to místo. Přetěte společně Janův Prolog — protnul se nějak vaše přemýšlení s Prologem?

b) Přetěte si Prolog. Nakreslete ho jako leporelo nebo komiks — rozdělte verše na scény či obrazy, mluvte o tom, jestli budete malovat konkrétní nebo abstraktní, kde je potřeba malovat osoby a kde naopak by bylo lepší se jim vyhnout. Budete malovat biblické příběhy, které vám Prolog připomíná, nebo je možné nakreslit něco z vlastního života?

c) Přetěte si Prolog. Je to báseň na začátek, předznamenání, úvod do evangelia. Mluvte o tom, jestli básním rozumíte, v čem jsou jiné než běžný nebo vědecký text (zkratkovitost, obraznost). Na základě Prologu i vlastních zkušeností zkuste napsat báseň „akrostich“ — napište svisle (na každý řádek jedno písmeno) JEŽÍŠ SVĚTLO nebo JEŽÍŠ SVĚTLO SVĚTA, případně nechte účastníky vybrat slovo, které jim přijde z Prologu nejdůležitější. Tvořte báseň (veršovanou nebo volnou) tak, aby každý řádek začínal písmenem (nebo obsahoval písmeno) z nápisu.

d) Bylo tu právě světlo, které osvícuje každého člověka; to přicházelo do světa. (J 1,9) nebo kralická verze: Ten (Ježíš) byl to právě Světlo, jenž osvícuje každého člověka přicházejícího na svět. — Přetěte si Prolog nebo jeho část, soustřeďte se na verš 9, který mluví o Ježíši, který dává světlo každému člověku. Uvažujte nad otázkou: Jak může Ježíš dát světlo všem?

Pomůcky: Papíry, tužky, malé samolepky. Pastelky, výtvarný materiál. Bible.

Přesah

Ježíš je velvyslanec Boží. Jinou variantu vyprávění můžete postavit na protikladu císařova velvyslance a velvyslance Božího. Popište starověkého císařova velvyslance (zastupuje vládce, jako by to byl on sám, všichni ho musí poslechnout), jeho úinnost (přijetí pověření, jeho vykonání, návrat). Pokračujte vyprávěním o tom, jak císařův velvyslanec do města přináší zprávu o tom, že křesťané jsou postaveni mimo zákon, jsou nepřátelé státu, začíná pronásledování — to je poselství tmy. Jan vypráví svému sboru o jiném velvyslanci — Ježíši. Ukazuje jim podobnosti obou velvyslanců, ale také zásadní rozdíl ve zprávě, kterou přináší — Ježíš říká, že nejsou nepřátelé, ale milované Boží děti, které žádná tma, lež nebo smrt nepohltnou. V Ježíši mají světlo, pravdu i život. Protože to, co říká Ježíš, to je poselství samotného Boha. Ježíš je slovem Božím, vyprávěním o Bohu.

Kdyby se Ježíš tisíckrát narodil v Betlém?, ale nenarodil se ve tvém srdci, jsi přesto ztracen (Angelus Silesius). — V souvislosti Vánoc je možno o Janovi a jeho záměru uvažovat i nad tímto výrokem. Pro evangelistu Jana je podstatné, aby se Ježíš narodil v každém otevřeném srdci a k tomu nabízí Jan dostatek možností, jak k Ježíši získat vztah.

Liturgie

Písně

[Do stínu dně](#); *Pozdraveno budiž světlo* ([noty](#), [melodie](#)); *Před tebou, Pane, temno ztrácí sílu svou* (SV 456); *Sanctus* (SV 295);

Vánoční písně, např.: *Noc se ránu podobá* (Je krásné být Božím dítětem)

Biblický text k zapamatování

To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltíla. (J 1,5)

Rituál

[Na plakátu](#) společně hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vyprávění.

Zapalte svíčku jako znamení světla, chyťte se kolem dokola za ruce a opakujte či zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Králo králi, dobrovolně skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na začátku setkání můžete recitovat úvod Janova Prologu (J 1,1): Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

Okénko do bohoslužeb

Víte, proč máme na stole Páně (dnes) svíčku? Protože je to pěkňé? Ano, ale hlavně nám připomíná každou neděli, že Ježíš je světlo světa, které žádné temnoty nepřemohou. Dělá si dnes za nás vyprávět příběh z Janova evangelia. A to právě tak začíná. Temnota nepohltí světlo. Světlo je vždycky silnější než tma.

Delší varianta viz úinnost pro předškoláky — jen je třeba se domluvit s učiteli!

Modlitba

Pane Ježíši, světlo světa, děkujeme ti, že nás nenecháš v žádné temnotě, ve strachu, v nepřátelství, ale že jsi s námi, svítíš nám na cestu a ukazuješ nám, kudy jít a že jsme milovanými Božími dětmi. Děkujeme ti. Amen.

Kam dále

[Prolog Janova evangelia. Biblický text: Jan 1, 1-14a. Host pořadu: Prof. Jan So...](#)

[Prolog Janova evangelia. Biblický text: Janovo evangelium 1, 1-18. Host pořadu:...](#)

[Hradišťan: Pozdraveno budiž světlo](#)

[Píseň „Do stínu dne“ z připravovaného zpěvníku](#)

[Píseň „Do stínu dne“ \(melodie; youtube\)](#)

[Píseň „Pozdraveno budiž světlo“ z připravovaného zpěvníku](#)

[Píseň „Je krásné být Božím dítětem“](#)

[Odkaz na píseň](#)

[Před tebou, Pane, temno ztrácí sílu svou](#)

[Sanctus \(SV295\)](#)

[Noc se ránu podobá \(SV219\)](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál pŕece nejdeme sami IV \(s apoštolŕ, s Janem a celou církvŕ\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Jan 1,1–18](#)